FOLKTINGET

Riksdagens förvaltningsutskott

Ärende: Sakkunnigyttrande av Svenska Finlands folkting gällande regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagen om tillhandahållande av digitala tjänster, RP 106/2026 rd

Hänv: Förvaltningsutskottets begäran om skriftligt sakkunnigyttrande inför utskottets möte 6.10.2026

Folktinget tackar för möjligheten att ge ett sakkunnigyttrande om regeringens proposition. Folktinget tar i enlighet med sitt lagstadgade uppdrag (lag om Svenska Finlands folkting 1331/2003) ställning till frågor som har betydelse för den svenskspråkiga befolkningens språkliga rättigheter.

Syftet med propositionen är att främja automatisering och utnyttjande av artificiell intelligens i den rådgivning som myndigheterna ger i digitala tjänster. Avsikten är att rådgivningen och tillgången på rådgivning ska förbättras och myndigheternas verksamhet effektiviseras.

Språkliga rättigheter och skyldigheter

Riksdagens grundlagsutskott har i flera ställningstaganden konstaterat att de skyldigheter som följer av språklagen och övriga språklagar måste beaktas när nya digitala tjänster och system skapas. Utskottet anser att det är viktigt att de grundläggande språkliga rättigheterna beaktas redan i den inledande fasen av utvecklingen av tjänsterna och att de digitala tjänsterna utvecklas parallellt i olika språkversioner. (GrUB 5/2022 rd, GrUU 18/2026 rd) Grundlagsutskottet anser att statsrådet bör bedöma om uttryckliga bestämmelser om språkliga rättigheter bör tas in i regleringen om elektroniska tjänster (GrUU 18/2026 rd).

Folktinget understöder grundlagsutskottets ställningstaganden med hänvisning till att skyldigheten att tillgodose språkliga rättigheter inte framgår tillräckligt tydligt av gällande lagstiftning om elektroniska tjänster. Detta har lett till en diskrepans mellan lag och verklighet, som visar sig i brister i tillgodoseendet av svenskspråkiga personers språkliga rättigheter i myndigheternas digitala tjänster.

Ett centralt tema i Regeringens berättelse om tillämpningen av språklagstiftningen 2025 är digitaliseringen. Till viktiga iakttagelser i berättelsen hör att utvecklingen av artificiell intelligens och digitala tjänster medför nya möjligheter att trygga de språkliga rättigheterna och förbättra servicen. Det anges dock att det är nödvändigt att granska översättningar som har producerats med artificiell intelligens och att kontrollera kvaliteten, särskilt när det gäller myndighetstexter. (Statsrådets publikationer 2026:3, s. 119)

Enligt forskningsrapporten Språkbarometern 2024 har framför allt svenskspråkiga personer i tvåspråkiga kommuner upplevt språkrelaterade problem i offentliga digitala tjänster. Endast en

minoritet av de finskspråkiga respondenterna i tvåspråkiga kommuner har uppgett detta. De största problemen har gällt bristfälliga översättningar till svenska och avsaknad av länkar till svenskspråkig information. Av olika digitala tjänster är svenskspråkiga respondenter minst nöjda med chattbottar och digitala assistenter. (Justitieministeriets publikationer 2025:8, s. 61−64)

Dessa iakttagelser överensstämmer med Folktingets erfarenheter. Folktinget tar i enlighet med sitt lagstadgade uppdrag emot anmälningar av svenskspråkiga personer, vars språkliga rättigheter inte har förverkligats i kontakter med myndigheterna. Under 2020-talet har omkring en tredjedel av de anmälningar som Folktinget tar emot årligen gällt digitala tjänster. Det har visat sig att den digitala informationen på finska och svenska ofta inte är likvärdig och att väsentlig information saknas på svenska. Därtill har antalet anmälningar gällande bristfälliga översättningar från finska till svenska ökat. Folktinget har erfarit att användningen av AI-verktyg allt oftare används som översättningshjälp, vilket försämrar översättningarnas kvalitet om det saknas en granskningsfunktion. Brister i tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna i myndigheternas digitala tjänster är följaktligen omfattande.

Folktingets ställningstagande

Enligt förslaget till 6 b § 1 mom. ska myndigheten innan automatiserad rådgivning införs fastställa och genomföra åtgärder som säkerställer att den automatiserade rådgivningen uppfyller de krav som lagen ställer på den.

I avsnittet om konsekvenser för de språkliga rättigheterna (4.2.10) ingår utgångspunkter för tillämpningen av språklagstiftningen när det gäller automatiserad rådgivning vid myndigheter. En myndighet ska innan den tar i bruk automatiserad rådgivning säkerställa bland annat att de krav som ställs i språklagstiftningen uppfylls även i den automatiserade rådgivningen och att användningen av den automatiserade rådgivningen främjar tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna. Dessutom ska myndigheten vid användningen av automatiserad rådgivning främja jämlikhet, vilket också innebär främjande av de språkliga rättigheterna, mångsidiga och tillgängliga servicekanaler, samt en tillräckligt tydlig och begriplig rådgivning.

Folktinget konstaterar att dessa skrivningar har en central betydelse för hur språklagstiftningen ska beaktas i tillämpningen av lagen. Med tanke på de omfattande brister i tillgodoseendet av språkliga rättigheter som har framkommit vore det dock önskvärt att skrivningarna beaktas även i specialmotiveringarna till de föreslagna bestämmelserna.

Folktinget hänvisar vidare till vikten av att systematisk språkplanering ingår i planeringsprocessen för automatiserad myndighetsrådgivning. Språkplaneringen bör vara en integrerad del av tjänsteutvecklingen och omfatta en bedömning av hur de språkliga rättigheterna ska tillgodoses. Ett grundvillkor är att myndigheten försäkrar sig om att rådgivningen ger likvärdiga och tillförlitliga svar på finska och svenska. Detta förutsätter ett informationsunderlag av god kvalitet och tillräcklig omfattning på båda språken. Det är även angeläget att den automatiserade rådgivningen testas separat på finska och svenska innan den tas i bruk och att det sker en fortlöpande uppföljning under användningen. Myndigheten ska också beakta kundrespons och andra belägg för eventuella brister för att säkerställa att den automatiserade rådgivningen håller en likvärdig kvalitet på båda språken.

Enligt propositionen upphävs myndighetens skyldighet enligt gällande lag att på förhand säkerställa att tjänsteautomationen uppfyller kravet på gott språkbruk.

Folktinget framhåller vikten av att det ingår ett uttryckligt krav på gott språkbruk i lagen med avseende på den automatiserade myndighetsrådgivningen och föreslår att förvaltningsutskottet skriver in detta i sitt betänkande.

Enligt förslaget till 6 b § 3 mom. ska en myndighet utse personer med uppgift att ansvara för att de lagstadgade skyldigheterna i anslutning till den automatiserade rådgivningen fullgörs.

Folktinget föreslår att förvaltningsutskottet noterar i sitt betänkande att en tvåspråkig myndighet ska beakta behovet av ansvarspersoner med utmärkta eller goda faktiska kunskaper i svenska. Detta är motiverat för att myndigheten ska kunna försäkra sig om att de krav som ställs i språklagstiftningen uppfylls i den automatiserade rådgivningen och användningen av denna. Folktinget framhåller slutligen att införande av automatiserad rådgivning inte får försämra tillgången till svenskkunnig personal som ansvarar för personlig rådgivning vid en tvåspråkig myndighet.

Helsingfors den 5 oktober 2026

SVENSKA FINLANDS FOLKTING

Christina Gestrin
folktingssekreterare

Kristina Beijar
sakkunnig i förvaltningsärenden